

Tevan Adolf emlékére halálának századik évfordulóján

Gécs Béla

Száz éve hunyt el Tevan Adolf, a nyomda elindítója és hetilapok alapítója. Halála centenáriumán tisztelettel emlékezünk munkásságára.

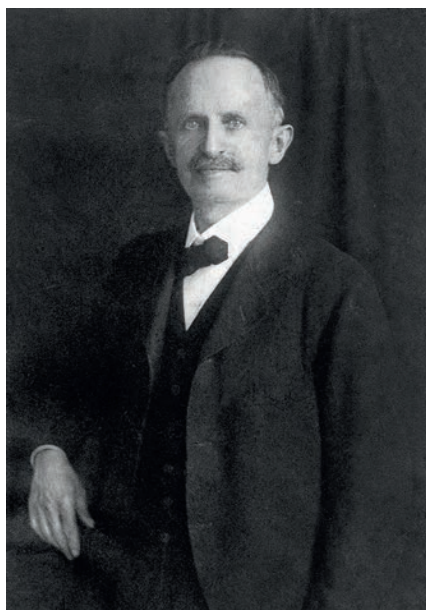
Az ősi Tevan-család, az Árva vármegyei Alsókubinból származik, foglalkozásuk a képfestő mesterség volt.

A békés megyei zsidók 1832. évi összeírásában szerepelt először a Tevan-család neve, akik vándorkereskedéssel, majd szatócskereskedelemmel foglalkoztak. Tevan Adolf apja, Tevan József házaló kiskereskedő, 1853 körül vette feleségül Einer Rozáliát. A házasságból tíz gyermek született, a legidősebb Tevan Adolf 1854. október 9-én.

Tevan Adolf életében több vállalkozással foglalkozott. Tulajdonosa volt a Tevan-Reisz közös cégnek, amely a Petrosényi bányaiagazgatóság széntermékeinek csabai főügynöksége volt, majd irodagép- és villamos berendezések bizonymányos árusítója, és dolgozott mint könyvelő a Beiner-féle könyvkereskedésben. Tevan Adolf 1884. február 19-én kötött házasságot a csabai neológ izraelita templomban az 1863-ban született Fischer Teréziával. A házasságból tíz gyermek született, köztük az első 1889-ben Tevan Andor, a Tevan-nyomda későbbi felvirágoztatója.

A sokrétűen feldolgozott Tevan-nyomda történetében nem szerepel, de várostörténeti jelentőségű, hogy Tevan Adolf dolgozta ki Csaba elektromos közvilágítása beindításának tervét. Ennek részletes kivitelezésének és megvalósításának szerződésben garantált javaslatát 1893-ban terjesztette a képviselő-testület elé. A közgyűlés

éveken át tárgyalta az ügyet, de nem Tevan kapta a megbízást. A villanytelep építése az általa javasolt helyen valósult meg tíz év múlva, és 1904-ben lett villanyvilágítás Csabán.

Csabán 1894 után három nyomda működött. Szihelszky József és a Povázsay Testvérek, valamint Lepage Lajos tulajdonában. Utóbbi nyomdája, az egykori Vasút utca elején lévő bérház, bérelt földszinti helyiségében, közvetlenül a színház mellett volt. Akinek távozása adta a szerencsés lehetőséget Tevan Adolf kiskereskedő és ügynök számára ahhoz, hogy könyvkereskedést és nyomdát indíthasson. A szabad verseny polgári korszakában ehhez nem volt szükség szakképzettségre, elegendő volt a tőke és a vállalkozó kedv. Tevan Adolf, miután Lepage Lajossal megegyezésre jutott, 1903. március 16-án

jelentette be a békéscsabai főszolgabírónál, hogy nyomdai iparendélyt kér. Miután ezt megkapta, megalakult a Tevan-nyomda, 1903. április elején.

A könyvkereskedés hátsó traktusában ott maradt néhány szekrény ócska betű és egy lábbal taposó kézisajtó dolgozott csilingelve. Kezelője, egy alkalmazott nyomdász készített meghívókat és többféle apró nyomtatványt. Tevant megbabonázta a nyomtatás csodája, és elszánt volt műhelye fejlesztésére. Tevan Adolf sikeresen küzdötte fel magát, megállta a helyét a versenyben. Hamarosan két kéziszedő és gépmester dolgozott a Tevan-műhelyben, két nyomógéppel. Kiadványaival gyorsan túlnőtt Békéscsaba határain. 1910-ben a nyomda személyzete hét fő volt.

Ez időben az akkori ország területén 18 609 volt a nyomdai munkások száma. Békéscsabán 1911-ben tizennégy kéziszedő, három gépmester, hat szedőtanuló dolgozott a tulajdonosokon kívül a négy (Corvina, Gesmey, Függetlenség) csabai nyomdában.

A Tevan-nyomda első világháború előtti történetével kapcsolatban is tény: a békéscsabai nyomdaipari munkások osztályharcos szervezkedésének kezdete. A szakegyesület (szakszervezet) helyi csoportját kilenc csabai nyomdászsegéd 1905-ben hozta létre egy vendéglőben. Az első elnököt a Tevan-nyomdából választották meg Szüsz Samu személyében. (A csabai Járásbírószág akadályoztatása miatt a hivatalos bejegyzésre 1907-ben került sor, akkor már tizennégy fő taggal.)

A Tevan-nyomda az első években egyszerű alkalmi és üzleti nyomtatványokat, esetenként megrendelt könyveket, főképpen szocialista irányzatú, rövid életű újságokat nyomtatott. A Békés megyei Függetlenség című újságot másfél évig, mint tulajdonos Tevan Adolf adta ki. Önálló lapja volt 1909-ben a Békéscsaba és Vidéke című újság, melyet 1918-ig megtartott. A Tevan-nyomda 14 esztendőn át volt az indulás helyén, a város főutcáján, a színház szomszédságában.

Tevan Adolf fia, Tevan Andor még ez időben fejezte be bécsi tanulmányait, 1910-től apja nyomdokaiba lépve átvette az üzem vezetését. 1912-ben létrehozta a Tevan Kiadóvállalatot, majd megkezdte a Tevan Könyvtár, valamint a

Tevan Amatőr sorozat köteteinek nyomtatását. A köztisztelőben álló Tevan Adolf 1921. június 29-én távozott a földi világból, a zsidótemetőben sírrel emlékeztetnek a nyomdaalapító Tevan Adolf és fia Tevan Andor nevének tiszteletére.

